

עניינים תוכן

מבוא	2
סקירת ספרות	3
רקע לחינוך הומניסטי	3
הגדרות של חנוך הומני	4
מהי מצוינות רוחנית	7
סיכום	8
פרק ניתוח	8
תנאים הכרחיים להצלחה בחינוך	9
מצוינות חינוכית	10
השתלבות חברתית	11
מעורבות התלמיד בתוכניות הלימוד	12
סיכום	12
סיכום	13
ביבליוגרפיה	14
נספחים	15
נספח 1	15

מבוא

חינוך הומניסטי היא גישה חינוכית אשר מבקשת להטמיע את העקרונות ההומניסטים של הוגי הדעות של התקופה הקלאסית יחד עם המטרות החינוכיות של העת החדשה. הגדרה מדויקת של מהו חינוך הומניסטי היא מעט מעורפלת וקשה להגדרה מדויקת אולם ניתן להבחין בעקרונות של החינוך ההומניסטי כאשר הם מיושמים בפועל. כמו כן, ניתן להבחין באווירה מיוחדת של החינוך ההומניסטי אשר באופן כללי ניתן לומר כי הוא משרה אוירה נינוחה יותר ואשר מתעסקת בהיבטים אנושיים של האדם ולא רק מבחינת ההישגים הפדגוגיים שלו. כלומר, ההישגים של התלמיד מבחינה לימודית הינם חשובים אולם החינוך הערכי של האדם חשוב לא פחות והוא זה אשר נותן את הטון בתפיסה החינוכית כולה. המאפיינים של החינוך ההומניסטי הינם רבים ואשר חורגים ממסגרת עבודה זו ולכן אנסה להתמקד עד כמה שאוכל בהיבטים אשר קשורים לחינוך של ילדים, באופן אשר יותאם למקרה הבוחן אשר עומד לנגד עינינו בעבודה זו.

עבודה זו תבקש לבחון את שאלת החינוך ההומניסטי על ידי בחינה של מקרה בוחן מסוים אשר נערך עבור ילד אשר קיבל חינוך הומניסטי בתקופה מסוימת וחינוך לא הומניסטי בשלב אחר. כלומר, כיצד החינוך ההומניסטי מיושם ומועיל לילד אשר נמצא בו לעומת חינוך לא הומניסטי אשר שומר על המסורת הקודמת של החינוך המסורתי. תיאור המקרה יתאר את האירועים העיקריים אשר אפיינו את המסע של אותו הילד במסגרות החינוך השונות ותנסה לעמוד על ההבדלים העיקריים שבין מסגרות החינוך השונות במסגרת שיטות החינוך השונות. על מנת לענות על שאלת המחקר ראשית אבחן את סקירת הספרות בקצרה אשר עוסקת בהיבטים השונים של החינוך ההומניסטי. הוא תבחן כיצד הוא התפתח ומה היו מקורות ההשפעה הראשוניים אשר עזרו לעצב את התפיסה החינוכית הזו, תנסה להגדיר אותו באופן מסוים וגם תבחן את העיקרון של מצוינות חינוכית, מבחינת מהו הדגש העיקרי אשר קובע מהי המצוינות. לאחר מכן אתאר את מקרה הבוחן של עבודה זו כאשר אעמוד על המשתנים העיקריים אשר אפיינו את אופי החינוך של הילד במהלך השילוב שלו במסגרות הלימוד השונות.

חשיבות המחקר היא רבה לשינוי אפשרי בשיטות החינוך של ילדים במדינת ישראל, בין אם מדובר במקרים של ילדים מוכשרים באופן יוצא מגדר הרגיל, כמו שאבחן בעבודה זו, ובין אם מדובר על החלה של שיטות החינוך הללו במסגרות החינוך הקיימות של משרד החינוך. אם נוכל לדעת כי שיטת החינוך ההומניסטי היא בעלת יתרונות ערכיים רבים, לצד כך שהיא לא פוגעת בהישגים הלימודיים ובפיתוח היכולות הלימודיות של התלמידים, נוכל אולי להמליץ על שילוב אותם שיטות החינוך באופן כללי במערך החינוך של מדינת ישראל באופן כזה נוכל ליצור רפורמה חיובית במערכת החינוך אשר תטיב גם עם המורים, וגם עם התלמידים ותהפוך את החוויה הלימודית כולה לחיובית ומועילה יותר לכל הצדדים המעורבים.

סקירת ספרות

חינוך הומניסטי היא גישה חינוכית אשר מבוססת על משנתם של הוגי דעות ופסיכולוגים הומניסטים אשר ביקשו ליישם את התפיסה ההומניסטית אשר שמה את האדם במרכז על מנת ליצור גישה חינוכית מתקדמת אשר עוזרת לפיתוח של האדם ולקידום שלו במקום לשים את הדגש על למידה של עקרונות אחרים אשר ליוו את עולם החינוך עד לאותו השלב (לם, 2000). ההומניסטים היו קוסמופוליטיים אשר רואים את האדם מחוץ תפקיד שלו כאדם בקבוצה מסוימת בחברה, כאדם חופשי בעולם אשר צריך לייצג רק את עצמו. כלומר הם לא ראו את עצמם כמייצגים אומה מסוימת אלא את האנושות כולה. בראשית דרכה מטרת החינוך ההומניסטי הייתה לספק לאדם חינוך שלם אשר יכשיר אותו להתנהג באצילות בכל חברה אשר ימצא את עצמו בה. החינוך ההומניסטי ביקש לצאת מן התפיסה אשר רואה את בית הספר ככלי אשר נועדה לספק התמחות מסוימת בתחום מסוים לכיוון של מיצוי הכישרון האישי של כל תלמיד וניצול הפוטנציאל אשר נמצא בכל אדם (אלוני, 1999).

רקע לחינוך הומניסטי

שורשי החינוך ההומניסטי מצויים עוד בימי אפלטון ואריסטו באתונה. האדם הושם במרכז במידה רבה והעיסוק בשאלה כיצד האדם צריך לפעול העסיקה רבות את מוחות אנשי התקופה. החינוך ההומניסטי באתונה עמד על שני עקרונות ראשיים, לימודי מוזיקה לשון ספרות ושירה לצד גימנסטיקה אשר נועד לחזק את גוף האדם. היעד הכללי היא למצוא את האיכות האנושית אשר בה מתגלמת השלמות האנושית, על מנת שהאדם יהיה יצור אשר מגשים את עצמו ועל מנת שהחברה תוכל להיות מורכבת מפריטים אשר ממקסמים את הפוטנציאל שלהם (אלוני). מקור השם מצוי במונח הומניטיס הרומי הכוונה בו הייתה כפעילות חינוכית אשר נועדה לפתח את האדם לקראת מימוש עצמי ואת הייעוד שלו בחיים. אדם אשר יממש את עצמו באופן אשר יבדיל אותו מאנשים אשר חסרים את המידות הטובות, כמו נדיבות רוח, ריסון עצמי ודרישת טובת הציבור, יוכל להיות מוגדר הומניסט (אלוני, 1999).

הפילוסוף עמנואל קאנט גם היה סבור כי יש לעצב את האדם לפי אידיאל של שלמות אובייקטיבית אשר יחזק את המידות הטובות בקרב האדם, אידאל זה צריך להיות לא אידיאל אשר קיים בחברה האנושית כבר עכשיו אלא אידיאל אשר צריך להיות קיים בחברה אנושית אידיאלית. במהלך השנים מתקופת ההשכלה ועד היום רעיון החינוך ההומניסטי המשיך להתקדם במידה רבה אשר שמר על אופי מסוים שניתן לזהות אותו כמאפיין של חינוך הומניסטי. מטרת החינוך הזה הוא להשיג את השלמות או המצוינות האנושית. הוגה הדעות רוסו הוסיף לגישה את החניכות את הרעיון כי חינוך צריך להגיע לכל האנשים באשר הם ולא רק למעמדות מסוימים בחברה (לם, 2000). משום כך חינוך לאומנות וחקלאות, לפי שיטתו, יכול להיות עדיף על לימודי שפה וספרות אם תהיה בו יותר תועלת לאדם. כלומר, יש כאן שוב מחשבה כי יש צורך ביצירת דגש על פעילות האדם ולא על לימוד לצורך חינוך.

רוסו החזיק בגישה רומנטית לחינוך ההומניסטי כאנטי תזה לרעיון המסורתי כי חינוך הומניסטי אמתי יכול להיות מושג רק על ידי רכישת ידע רב. דפוס הוראה מלאכותיים וקבועים רק יכולים לקבע את דרך המחשבה של האדם ולא לתת לו להגיע למיצוי הפוטנציאל שלו. רצון רב מידי להצליח מבחינה חברתית באופן אשר היה קיים בחברה הבורגנית בתקופה של רוסו היה עבורו הוכחה לכישלון האנושי של האדם